

Метаморфози (скорочено)

Овідій

Чотири покоління людські (I, в. 89-150)

Перше поріддя було золоте: без бича і спонуки,
З власної волі воно Правоту шанувало і Чесність.
Кари і страху не знало. Погрозливе слово закону
Ще не читалось на мідній таблиці, і люд не страшився
Вирок почути судді, без суду й опіки безпечний.
Сосни з гірських верховин ще не сходили в діл на потоки,
Щоби легким кораблем неznані одвідати землі.
Жодні надмор'я чужі не манили щасливого люду.
Мури, глибокі рови не були ще для міст поясами;
Проста сурма і покручений ріг не співали до бою;
Меч і шолом не служили нікому. Без зброї, без війська
Мирні народи жили в непорушнім і любім дозвіллі.
Щедра земля самохить, ще не знаючи пут обов'язку,
Ралом не ткнута залізним, не зранена ще бороною,
Гойний приносила дар, поживу, легку і корисну.
Люди збирали тоді дику вишню й суниці по горах,
Терен з занозистих віт, шовковиці ягоди стиглі
Та жолуді, що зронило Юпітера¹ древо розлоге.
Вічна стояла весна, і подувом ніжним зефіри²
Пестили цвіт луговий, що пишався і ріс, самосійний.
Втім, і незораний лан половів — нахилився хлібами,
І, не лежавши в пару, наливав своє стигле колосся.
Ріки текли молоком, струменіли скрізь нектаром ріки,
І темнолисті дуби золотими точились медами.
З того ж часу, як, заславши Сатурна³ у Тартар⁴ темничний,
Владу Юпітер посів, то вже срібна пора, та настала,
Гірша від золота, але цінніша від темної міді.
Владар новий сколотив цілорічну Сатурнову Весну,
Літо додавши до неї, непевную Осінь і Зиму,
І на чотири доби річний кругобіг поділивши.
Вперше тоді затремтіло повітря від суші та спеки,
І від холодних вітрів крижані позвисали бурульки.
Вперше тоді знадобились оселі; оселі знайшлися
В сховах печер, у кущах верболозу, поплетених ликом.
Вперше Церериним⁵ зерном засіяно ниву родючу
І під ярмом заревла-застогнала покірنا худоба.

Третя доба — мідяна — за срібною хутко настала;
Люд войовничий, суворой вдачі, до зброї охочий,
Але ж ще не злочинний. Остання порода — залізна.
Тож як настала доба найгіршої тої породи,
Зразу ж з'явилася Кривда, минулися Чесність і Правда;
Хитрість, Брехня і Підступство посіли їх місце спустіле;
Зрада прийшла і Насильство, жадоба на гроші і статки;
Вплив на море плавець, хоч на вітрі ще був безпорадний.
Сосни, що досі по горах шпилястих росли безтурботно,
Нині по хвилі незнаній помчали в світи кораблями.
Землю, що спільна була, як повітря, як сонячне сяйво,
Нині пройшов землемір, обніжки і межі поклавши.
Стали від неї тепер вимагати не тільки ужинок,
Але й скарбів, що від людського ока вона приховала.
В надра, в глибини підземні ідуть; від стігійської хвилі⁶
Видобувають скарби, усякого лиха початок;
Вийшло залізо на світ і Золото, ще шкідливіше,
Вийшла на люди Війна, що живиться ними й лютує,
В хижих, кривавих руках брязкучу стискаючи зброю.
Люд животіє з грабунку, на зятя не звіриться тесть вже,
Гість на господаря також — і братня любов потьмарилась;
Жінка грозить чоловікові, той ворогує на жінку.
Мачухи зводять дітей смертельно-блідим аконітом;
Син нетерплячий про батькову смерть дізнається в ворожки.
Никне Побожність і Віра, і діва небесна Астрея⁷
Землю, сплямовану кров'ю,— остання з богів — покидає.
1 Юпітер — в римлян бог неба, цар богів, ототожнювався з грец. Зевсом. Священне
дерево Юпітера — дуб.
2 Зефір — бог західного вітру.
3 Сатурн — один із найдавніших римських богів; грецький Кронос.
4 Тартар — інколи ототожнювався з Аїдом; найглибше і найпохмурніше місце в
підземному царстві.
5 Церера — богиня збіжжя у римлян; Церерине зерно — хлібне зерно.
6 Хвилі Стіксу — ріки в підземному царстві.
7 Астрея — в греків богиня Справедливості, що жила поміж щасливих людей золотого
віку. Потім людська зіпсованість змусила Астрею лишити землю і вознестись на небо,
де вона стала сузір'ям Діви.